

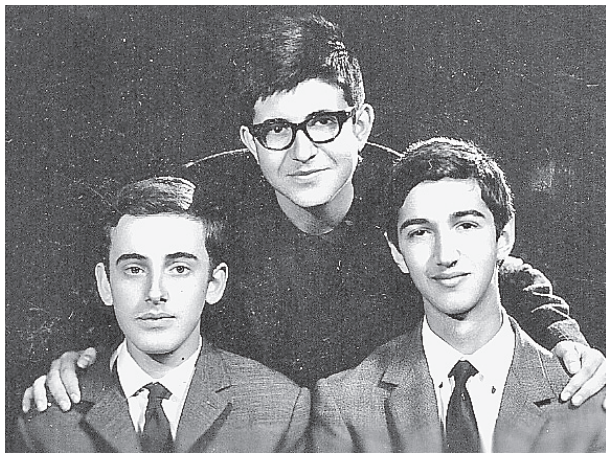
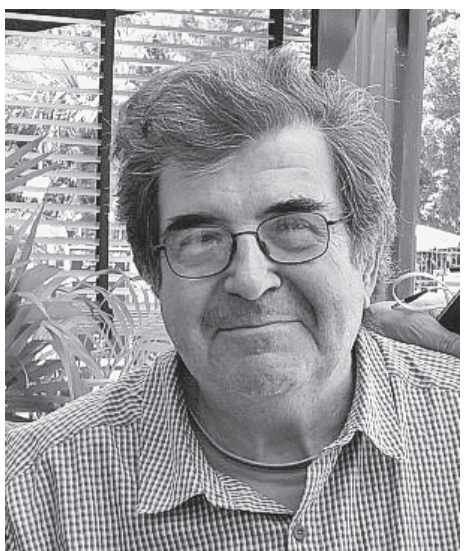
Αναδιφώντας το χθες (126)

Ο Μανόλης Αληγιζάκης και ο οικότοπός του

■ Του ΚΑΡΗ ΣΤΡΑΤΙΔΑΚΗ*

Στην εκπονή του 2019 θα αφιερώσουμε τη στήλη σ' έναν συμπολίτη που άφησε τις αγαθότερες των αναμνήσεων, ζώντας στο Ρέθυμνο έξι δεκαετίες και αναχωρώντας προ ολίγων ημερών, ανοίγοντας ένα καινούριο κεφάλαιο στη ζωή του. Πρόκειται για τον Μανόλη Αληγιζάκη, τον οποίο συνηθίσαμε να βλέπουμε ως σταθερή και απαραίτητη μορφή στα «Ρεθεμνιώτικα Νέα» της οδού Χατζηηγηροράκη αρχικά και αργότερα στα νέα γραφεία, της οδού Μοδάτου, πίσω από το τζάμι. Πατέρας του ήταν ο επί σειρά ετών νομιάτρος του Ρεθύμνου Στ. Αληγιζάκης. Ανατράφηκε με βαθιές οικογενειακές αξίες, μεταξύ των οποίων και θρησκευτικές, τις οποίες ο Μανόλης ανέπτυξε υπέρμετρα, ιδιαίτερα μετά την επάνοδό του από τις σπουδές που έκανε στην Ιταλία.

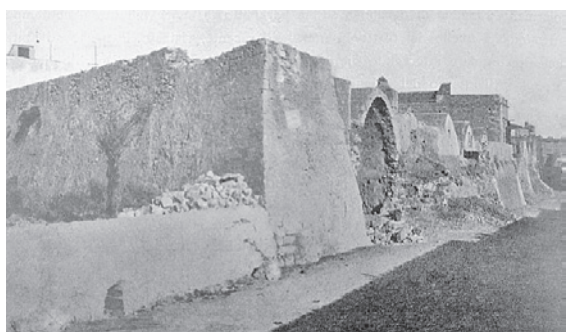

Μετά τον θάνατο του πατέρα του, ο οποίος συνέβη σχετικά πρόωρα, ο Μανόλης έζησε με τη μητέρα του, επιλέγοντας να μην κάνει οικογένεια. Της αφιερώθηκε κυριολεκτικά, κάνοντας πράξη εκείνο που οι αρχαίοι μας ονόμαζαν «αντιπελάργηση», την ανταπόδοση δηλαδή στο πολλαπλάσιο των υπηρεσιών από τους πελαγούς στους δικούς τους προπάτορες. Μ' αυτό τον τρόπο η μητέρα του μπόρεσε να υπερβεί κατά πολλές δεκαετίες το προσδόκιμο ζωής. Λίγο πριν συνταξιοδοτηθεί και εκτελέσει το ετήσιο μνημόσυνό της, ο Μανόλης Αληγιζάκης, που εικονίζεται εδώ έφηβος το έτος 1968, με φώναζε και μου πρόσφερε ένα φάκελο με έξι φωτογραφίες.

Πρόκειται για τις μικρούλες εκείνες φωτογραφίες των 7x10 εκατοστών, που τυπώνονταν από τον Μεσολέμιο μέχρι και τη δεκαετία του 1970 ασπρόμαυρες στον σκοτεινό θάλαμο, και που, σ' αντίθεση με τις σημερινές, μπορούν να δεχτούν πολύ μεγάλες μεγεθύνσεις. Τον ευχαρίστησα, τις σκανάρησα και όταν επιχείρησα να του τις επιστρέψω δεν τις δέχτηκε πίσω, χαρίζοντάς μου τις. Είχε προμολογήσει τη νέα του πορεία και ήθελε να αφήσει πίσω του τα τεκμήρια της παλιάς του ζωής. Όλες οι φωτογραφίες αναφέρονται στη γειτονιά του, στον «οικότοπό» του, που ορίζεται από τον σταυρό, με τις κεραίες του στις οδούς Κουντουριώτη ανατολικά και δυτικά, Εθνάρχου Μακαρίου στα βόρεια και Νικολάου και Μαρίας Καστρινάκη στα νότια.

δρομολογήσει τη νέα του πορεία και ήθελε να αφήσει πίσω του τα τεκμήρια της παλιάς του ζωής. Όλες οι φωτογραφίες αναφέρονται στη γειτονιά του, στον «οικότοπό» του, που ορίζεται από τον σταυρό, με τις κεραίες του στις οδούς Κουντουριώτη ανατολικά και δυτικά, Εθνάρχου Μακαρίου στα βόρεια και Νικολάου και Μαρίας Καστρινάκη στα νότια.

1 Η γειτονιά αυτή έχει, όπως και όλες, τις ιδιαιτερότητές της: το βορειοδυτικό της τμήμα είχε οικοδομηθεί ήδη από την περίοδο της βενετοκρατίας στο εσωτερικό ενός προμαχώνα του περιμετρικού τείχους. Ήταν ο προμαχώνας της Αγίας Βαρβάρας, από τον οποίο και κατελήφθη η πόλη το 1646. Βασικός της κορμός ήταν οι θολοσκεπάστοι χώροι που είχαν χτιστεί στις αρχές του 17^{ου} αιώνα στο εσωτερικό του προμαχώνα, προκειμένου να στεγαστούν οι Αλβανοί μισθοφόροι ιππείς που υπηρετούσαν στη φρουρά της. Ο λόγος της χωροθέτησης των κατοικιών στη θέση αυτή ήταν διπλός: να βρίσκονται κοντά στην πύλη της Sabbionara (αργότερα «Κουμ Καπί» και «Άμμος Πόρτα») για γρήγορες εξόδους, αλλά ταυτόχρονα και σε σχετική απομόνωση από την κυρίως πόλη, ώστε, σεξουαλικά στερήμενοι όπως ήταν, να μην συναναστρέφονται και επιτίθενται στον γυναικείο πληθυσμό. Τους θολωτούς αυτούς χώρους, μερικοί από τους οποίους διασώζονται διασκευασμένοι μέχρι σήμερα (ο ένας μάλιστα ατόφιος, σε πλήρη όμως εγκατάλειψη), βλέπουμε στην ηλικίας 110 χρόνων φωτογραφία του Giuseppe Gerola.

2 Τους θολωτούς χώρους τής έκτοτε επονομαζόμενης συνοικίας «Αρβανιτιάς» βλέπουμε εδώ μετά από μια δεκαπενταετία, σε μια συνολική άποψη της περιοχής, σε φωτογραφία τραβηγμένη από την ταράσσα του πρόσφατα ανεγερθέντος την εποχή εκείνη Ορφανοτροφείου. Ο σκυρόστρωτος δρόμος μπροστά δεν είναι άλλος από τη σημερινή Λεωφόρο Παύλου Κουντουριώτη (τότε Βασιλίσσης Όλγας) και το αδόμητο οικοδομικό τετράγωνο είναι εκείνο που περικλείεται από τις σημερινές οδούς Εθνάρχου Μακαρίου, Χορτάτζη και από τον Άγνωστο Στρατιώτη. Πεθύνονται από τον χώρο αυτό, που έσπεραν με δημοτρίακά οι Μικρασιάτες πρόσφυγες, έχει διασώσει και δημοσιεύσει μια χαρακτηριστική φωτογραφία ο Μανόλης Κερνιωτάκης.

3 Κατά τη δεκαετία του 1960 η περιοχή είχε αλλάξει ριζικά και το αδόμητο οικοδομικό τετράγωνο είχε πια αποκτήσει αρκετές μονοκατοικίες, όπως φαίνεται από τη φωτογραφία της οδού Χορτάτζη, σκυρόστρωτης επίσης και εκείνης. Είναι τραβηγμένη λίγο παρακάτω από την Λεωφόρο Κουντουριώτη και το καφενείο του Δημήτρη Αμπατζή, με το όνομα «Κολωνάκι», το οποίο ονομαδοτήθηκε ολόκληρη τη νεοσύστατη συνοικία. Σ' αυτήν έκτιζαν τα σπίτια τους οι ευκατάστατοι Ρεθεμνιώτες που προσπαθούσαν να ξεφύγουν από την υγρασία της παλιάς πόλης. Στη συνέχεια βέβαια το μικροτοπωνύμιο ξεχάστηκε, όπως άλλωστε και το πολύ προγενέστερο της Αρβανιτιάς.

4 Η τέταρτη φωτογραφία παρουσιάζει την ίδια με την προηγούμενη περιοχή από ψηλά, γεγονός που την κάνει πολύ πιο ενδιαφέρουσα. Αριστερά διακρίνουμε την κατοικία Αγγελιδάκη-ονοματοπαιδίου Τρουλιού, με την οποία ασχοληθήκαμε σε προηγούμενο δημοσίευμα, στο στάδιο της αποπεράτωσής της, όπως φαίνεται και από τα οικοδομικά υλικά στο οδόστρωμα. Στα νότια της η οικία του Γυμνασίου Ιωάννη Βογιατζάκη, παρότι παραμελημένη, είναι εντυπωσιακή, ενώ απέναντι διακρίνονται οι κατοικίες Βιστάκη και Στρατιδάκη, που διασώζονται ακριβώς στην ίδια ακριβώς μορφή μέχρι σήμερα, μισό αιώνα αργότερα. Η τοπογραφία στο βάθος είναι χαρακτηριστική, με τη Σχολή Χωροφυλακής, το εκκλησάκι του Αγίου Ιωάννη και τον πευκόφυτο λόφο του Εβλιγιά. Για τον συγγραφέα των «Αναδιφώσεων» η φωτογραφία έχει πρόσθετη αξία, αφού αριστερά διακρίνονται ο πατέρας και η μητέρα του και στα δεξιά ο γείτονας Γιώργης Αλεφαντινός, και λίγο πιο κάτω ο οδοκαθαριστής της περιοχής.

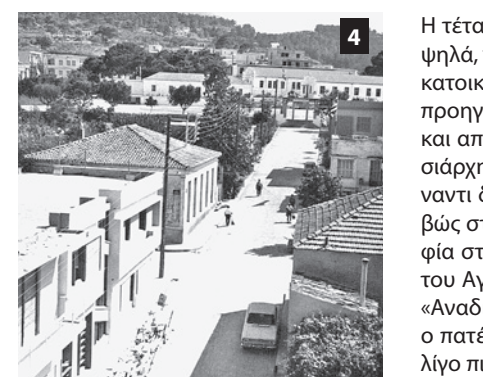
5 Η τελευταία φωτογραφία έχει ίσως και το μεγαλύτερο ενδιαφέρον. Σ' αυτή διακρίνεται καλά ότι η οδός Γερακάρη δεν έφτανε ακόμα μέχρι την Ε. Μακαρίου, αν και τα «θόλατα» από το σπίτι του Μ. Αληγιζάκη μέχρι εκεί έχουν πια κατεδαφιστεί και στο πρώτο απ' αυτά έχουν σωρευτεί οικοδομικά υλικά για την ανέγερση του δευτέρου ορόφου. Η πλατεία του Άγνωστου Στρατιώτη έχει πια πάρει την τελική μορφή της, με τη Λεωφορεία να τη χρησιμοποιούν ως αφετηρία, και η επέκταση του λιμανιού έχει ολοκληρωθεί. Έχει επίσης αποπερατωθεί το κτηριακό συγκρότημα των αδελφών Δομαζάκη, στο οποίο, μεταξύ άλλων στεγαζόταν το εστιατόριο Λεμονάκη, η «Boutique» της Ελένης Δομαζάκη και το ξενοδοχείο «Ακροπόλ», η καθαριστρία του οποίου φαίνεται στην ταράσσα να απλώνει τα πλυμένα κλινωσκεπάσματα.

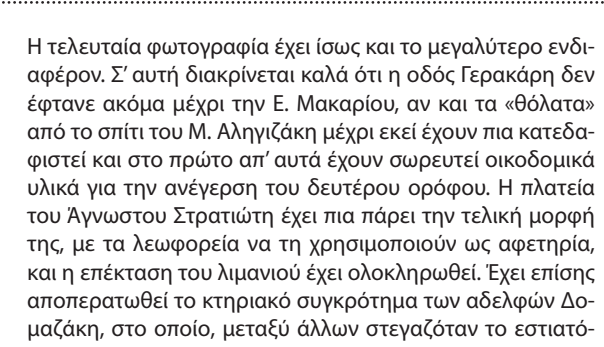
6 Θα ήθελα και από τη θέση αυτή να ευχαριστήσω τον Μανόλη Αληγιζάκη για την προσφορά των φωτογραφιών του. Ίσως βέβαια να μην εισπράξει ποτέ τις ευχαριστίες μου αυτές, αφού άκουσε την καρδιά του κι έκανε εκείνο που σκεφτόταν και που μας έλεγε από χρόνια: έφυγε για να μονάσει το υπόλοιπο της ζωής του στη Λάβρα του Αγίου Σάββα της Βηθλεέμ. Από εδώ και πέρα θα ζει σ' ένα ιερό τόπο και ίδρυμα, με ιστορία δεκαπέντε αιώνων, ισάξια σχεδόν εκείνης της Μονής Αγίας Αικατερίνης αλλά πολύ πιο αυστηρής στους κανόνες της, αφού, για παράδειγμα, είναι άβρατη για τις γυναίκες. Ας είναι καλά, κι ας ζήσει εκεί εν ειρήνη για πολλά χρόνια, με την έμφυτη σεμνότητα και καλοσύνη στον χαρακτήρα και το χαμόγελο στο πρόσωπο με τα οποία τον γνωρίσαμε επί τόσες δεκαετίες στην πόλη μας.

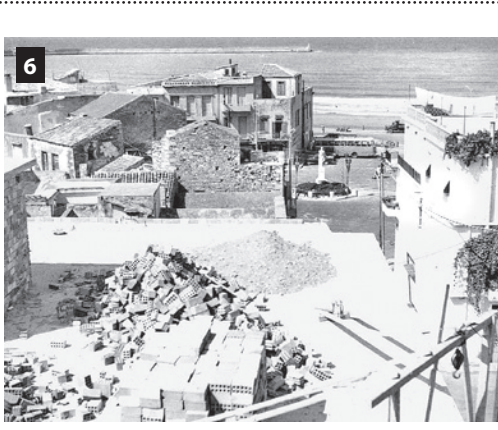
7 Στην τρίτη φωτογραφία αντικρίζουμε την αρχή της οδού Ε. Μακαρίου και ολόκληρο το μήκος της οδού Καστρινάκη. Στο βάθος διακρίνεται η παλιά πύλη της Σχολής Χωροφυλακής, η δεύτερη κατά σειράν στην πραγματικότητα, αφού η πρώτη του Δημοτικού Νοσοκομείου είχε κριθεί πολύ «μικρή» προκειμένου να εισάγει στη Σχολή. Το εμφανιζόμενο αριστερά αυτοκίνητο είναι εκείνο του «Πατρός» (Γιώργου Αγγελιδάκη) και το κτήριο απέναντι από την επιφανή κατοικία του, που μόλις διακρίνεται, είναι εκείνο της οικογένειας Ψυχάρη. Πίσω του μόλις που διακρίνεται η πολύ ενδιαφέρουσα από αρχιτεκτονικής άποψης κατοικία του Νίκου Δασκαλάκη και της Παγωνίτσας Σαουαντσού, ενώ, σε πρώτο πλάνο αριστερά, πίσω από τα δέντρα, διαφαίνεται η κατοικία Νησιανάκη.

8 Ενδιαφέρον παρουσιάζει και η επόμενη φωτογραφία, που μας δείχνει πώς ήταν κατά τη δεκαετία του 1960 το κέντρο της Αρβανιτιάς (και του προμαχώνα της Αγίας Βαρβάρας), η σημερινή πλατεία Ιερολοχιτών. Η οδός Γερακάρη μόλις είχε διανοηθεί, και αυτό όχι μέχρι την Εθνάρχου Μακαρίου, τμήμα που ολοκληρώθηκε κατά τη δεκαετία του 1990. Κατά τα άλλα η κατάσταση είναι η ίδια με τη σημερινή, πλην της διαμόρφωσης της πλατείας, που στη φωτογραφία χρησιμεύει ως πάρκινγκ των αμαρτωτών και μιλποποταμικών λεωφορείων. Εντυπωσιακά πάντως υψώνονται στο βάθος τα «Εφκαρικά», που αποτελούν ένα ενιαίο κτήριο μεγάλων διαστάσεων, οικοδομημένο στο τελευταίο της εποχής της οθωμανικής κυριαρχίας.

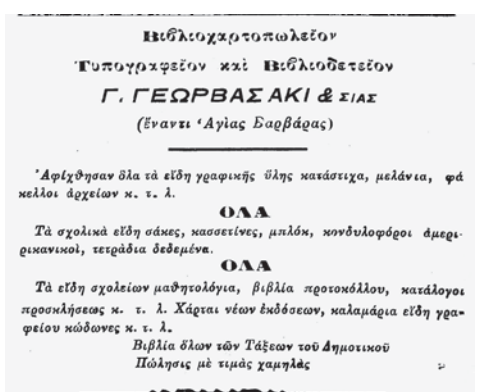

9

10

Πρόταση ανάμνησης

Ας θυμηθούμε ένα συμπολίτη που τα ποιήματά του παρουσιάστηκαν σε εκδήλωση στο Λύκειο των Ελληνίδων πριν από λίγες εβδομάδες. Ο Γεώργιος Γεωρβασάκης (1898-1971) υπήρξε βιβλιο-

Ευχές - απουσία

Σας εύχομαι καλές γιορτές, με την ευχή για την καρδιά μου, που δείχνει ένα πολύ μικρό τμήμα του καταυλισμού της Σάμου και γράφει από κάτω «Εν καταυλισμῷ Βαθέως Σάμου εγενήθη παιδίον νέον. Δεύτε προσκυνήσωμεν και προσποισμεν!». Θα σας ήμουν λοιπόν ευγνώμων αν είχατε να μου προσφέρετε πληροφορίες και εικόνες για τα τρία αυτά θέματα, στα οποία έχουν αναφερθεί κατά καιρούς οι «Αναδιφώσεις», επικοινωνώντας μαζί μου στο τηλέφωνο 2831055031 ή στο strharis@yahoo.gr.

Εν καταυλισμῷ Βαθέως Σάμου εγενήθη παιδίον νέον. Δεύτε προσκυνήσωμεν και προσποισμεν!

Πρόταση ανάγνωσης

Βιβλιογραφικά γνωρίζουμε αρκετά για το πώς ζούσε ένα παιδί, σαν τον Μανόλη Αληγιζάκη, στο Ρέθυμνο της δεκαετίας του 1960 (μεταξύ άλλων στο «Έναντι Σχολής Χωροφυλακής»), δεν ξέρουμε όμως σχεδόν τίποτα για το πώς ζούσαν τα παιδιά στην επαρχία του. Γι' αυτό αξίζει να διαβάσουμε στο διαδικτυακό («https://www.mylefkada.gr > Μόνιμες Στήλες > Κατά Μάρκον») το άρθρο «Η γενιά του 50-60. Κρήτη», που περιγράφει τη ζωή στο χωριό Μούντρος. Κι αν έχουμε περισσότερη όρεξη, αξίζει να διαβάσουμε ένα βιβλίο κλασικό γι' αυτό το θέμα, του Γεραπετρίτη Μπάμπη Δερμιτζάκη με τον τίτλο «Το χωριό μου. Από την αυτοκαταπόνηση στην αγορά». Στα διαδικτυακά βιβλιοπωλεία μπορείτε να το βρείτε ακόμη και με 4,08 ευρώ. Ποιος είπε ότι η ποιότητα είναι πάντα ακριβή;

* Ο Χάρης Στρατιδάκης είναι Δρ Παιδαγωγικής-ιστορικής ερευνητής-συγγραφέας strharis@yahoo.gr, 2831055031